

”mångsysslaren som hinner med mycket”, Heckscher som ”underbarnet” (s. 177) – förhållandet mellan Eli och Gunnar Heckscher påminner för övrigt om det mellan James och John Stuart Mill. Allt gick emellertid inte som en dans för Heckscher. Han gick miste om den professur i Uppsala han bespetsat sig på men blev i stället professor i statskunskap vid Socialinstitutet i Stockholm. Håstad fick Lars Hierta-professuren i Stockholm efter Tingsten och efterträddes så småningom av Heckscher. Håstads undervisning präglades av ”gemyt och trevnad”, Heckschers av ”effektivitet och stramhet” (s. 180). Håstad satt 18 år i riksdagen för högern med socialkonservativ framtoning. Heckscher blev kortvarig (1961–65) högerledare, vilket kan förklaras av hans engagemang för borgerlig samling (tiden var inte mogen för Alliansen), hans position på högerns vänsterflygel och hans intellektuella framtoning. Eller, som Ruin formulerar saken (s. 237): ”Man kunde kanske också säga att Gunnar Heckscher var en person som trodde sig veta bäst.” Håstad slutade sina dagar som landshövding i Uppsala; han blev blott 59 år gammal. Heckscher avslutade sin karriär som ambassadör i New Delhi och Tokyo.

I ett kort avslutande kapitel släpper Ruin sina parkonstellationer och jämför de sex utifrån bakgrund, personlighet, period, väg till professuren, ömsesidig påverkan (som sakkunnig), nätverk, forskningsinriktning (grundlagar, idéer, formella institutioner, aktörer, politik), extramural aktivitet (näringsliv, utredning och administration, offentlig debatt, politisk verksamhet). Detta kapitel gör att ”bilden klarnar” och man slutligen får klart för sig vad som förenar och åtskiljer de sex.

Statsvetenskapen har innehållsmässigt breddats över tid men som framskyntat i den föregående ilmarschen genom Ruins landskap ägnade sig professorerna under större delen av 1900-talet i hög grad åt den svenska författningen och de utländska modeller den liknade eller borde likna. Fahlbeck blickade mot USA, Tingsten och Håstad vurmade för

den schweiziska modellen, Heckscher för den engelska. Lagerroth såg 1809 års regeringsform som fast rotad i den inhemska myllan.

Sammanfattningsvis bjuder Ruins bok på njutbar läsning, inte bara för statsvetare utan också för en bredare läsekrets. Tingstens liv och leverne är för många ganska välkänt. Han står, med Ruins (s. 246) ord, ”i en klass för sig”. Själv råkar jag genom ett intresse för katedersocialism veta en del om Fahlbeck och genom intresse för Heckscher den äldre något lite om Heckscher den yngre. Stjernquist hade jag tidigare mest hört talas om som rektor och Lagerroth och Håstad var för mig, som inte är statsvetare, närmast okända storheter. Ruins bok har därför för min del bjudit på en upptäcktsfärd, som emellertid på grund av de parvisa jämförelserna utifrån varierande teman är mera slingrande än rätlinjig. Men det är kanske just det som gör en upptäcktsfärd spännande – att vandra längs en slingrande stig anförd av en erfaren ciceron.

Benny Carlson är professor vid Ekonomisk-historiska institutionen, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet. E-post: benny.carlson@ekh.lu.se

Jusko, Karen Long, 2017. *Who Speaks for the Poor? Electoral Geography, Party Entry, and Representation*. Cambridge: Cambridge University Press.

Anmälan av Simon Davidsson

Vilka partier för de fattigas talan politiskt? Hur kommer det sig att sådana partier bildas? Varför har USA till skillnad från andra rika demokratier inte något arbetarparti? Statsvetaren Karen Long Juskos nya bok försöker ge svar på dessa frågor genom att kombinera kvantitativ analys med kvalitativ, med särskilt fokus på USA, Kanada, Storbritannien och Sverige. I boken lägger hon fram en teori för hur förändringar i olika samhällsgruppers väljarinflytande (*electoral power*)

på valkrets nivå skapar möjlighet för politiska entreprenörer att utmana etablerade partier.

Long Jusko inleder med att motivera sitt fokus på väljarinflytande och den tredjedel i samhället med lägst inkomster snarare än på röstbeteende hos samhällsklasser eller yrkesgrupper i stort: Väljarinflytande skiljer sig från röstning eftersom olika valsystem kan göra att alla röster inte räknas lika. Genom att studera samhällets fattigaste tredjedel behöver hon inte anta någon gemensam social identitet innan det att partier bildas för att forma dessa identiteter. En av hennes poänger är nämligen att dessa sociala identiteter formas av partiföreträdare. Long Jusko argumenterar även för att både medianväljarteorin och maktresursteorin förutsätter en bakomliggande variabel, nämligen den lokala fördelningen av väljarinflytande hos människor, vilka i sin tur kan mobiliseras av partier.

I bokens andra kapitel argumenterar hon emot sociologiska teorier som påstår att partier växer fram mer eller mindre automatiskt ur sociala klyftor. Hon påpekar att befintliga partier och valsystem alltid utgör strukturer som begränsar möjligheterna för den som vill bilda ett nytt parti och att mobilisera väljare. Därför måste vi beakta den rumsliga fördelningen av väljargruppers potentiella inflytande, samt förändringen av denna fördelning över tid. Stora men lokalt avgränsade förändringar i väljarsammansättning i vissa valdistrikt ger möjlighet för politiska entreprenörer att bilda partier för att mobilisera väljare. Att förändringen är lokal är viktigt. Det förhindrar nämligen redan etablerade, nationella partier från att anpassa sig eftersom de då riskerar tappa väljare i de distrikt där ingen förändring i väljarsammansättningen har ägt rum. De nödvändiga förändringarna kan uppstå på grund av migration inom eller mellan länder, förändringar i socioekonomiska förhållanden, eller en utvidgning av rösträtten. Long Jusko låter teorin mynna ut i tre hypoteser: policy kommer att anpassas till de fattiga när deras stöd krävs för att vinna val, lokala befolkningsförändringar ökar

sannolikheten för att nya partier bildas, och nya partier ställer upp i val där de fattigas röster har blivit avgörande. I resten av boken redovisar hon stöd för sina hypoteser.

Kapitel tre innehåller en statistisk analys av 15 länder mellan åren 1880 och 2000. Long Jusko visar att det är mer sannolikt att ett nytt parti ställer upp i val i distrikt där lokal migration lett till förändringar i befolkningsammansättningen. De största lokala befolkningsförändringarna ägde rum mellan 1880 och 1930. För att finna starkare stöd för teorin menar hon dock att den lokala nivån, alltså valdistriktet, måste beaktas. Detta kräver mer djupgående fallstudier.

I kapitlet fyra till sju undersöker Long Jusko USA, Kanada, Storbritannien och Sverige mellan 1880 och 1930, under skilda perioder då nya partier lyckades bildas och vinna val. I alla fyra fallen använder hon individdata för att ta fram väljarnas sociala sammansättning på distriktsnivå, matchar denna sammansättning mot inkomstdata, och skattar det lokala väljarinflytandet hos den tredjedel som på nationell nivå har lägst inkomster. Hon mäter sedan den lokala förändringen i denna väljargrupps storlek och knyter den till uppkomsten av nya partier (som i varje enskilt fall representerar låginkomsttagare, för Sveriges del studerar hon Socialdemokratiska Arbetarepartiet). Argumentationen bygger på både kvantitativ och kvalitativ analys. Det kvalitativa materialet består främst av tidningsmaterial och partidokument, och analysen ger stöd för tesen att pragmatiska politiska entreprenörer hade information om väljarsammansättningen på distriktsnivå, gjorde strategiska val gällande vilka distrikt de skulle ställa upp för val i, och utarbetade en plattform för att nå ut till just de grupper som de ville mobilisera. Partierna framföddes alltså inte bara ur aggregerade sociala strukturer. Den kvantitativa analysen bygger på data över inkomster och distriktssammansättning, och tjänar till att isolera effekten av förändringar i väljarsammansättning och skatta dess betydelse. Long Jusko avslutar kapitel sju med

att diskutera de svenska Socialdemokraternas motstånd mot införandet av proportionella val i början av 1900-talet. Hon hävdar att proportionella val faktiskt bidrog till att befästa Socialdemokraternas storlek på längre sikt, givet partiets försök att mobilisera väljare brett, både socioekonomiskt och geografiskt. Detta eftersom enmansvalkretsar skulle ha krävt att partiets väljargrupper förblivit geografiskt koncentrerade, vilket inte var fallet.

Efter att ha funnit att politiska entreprenörer reagerade på liknande incitament trots skilda bakgrundsförhållanden går Long Jusko vidare och skattar långsiktiga effekter av förändringar i väljarsammansättning på lokal nivå. Hon medger att detta avslutande kapitel är mer skissartat. Eftersom lokala förändringar i väljarsammansättning ägde rum i jordbruksområdena i Kanada och USA, men inte i industriarbetarområdena i Storbritannien och Sverige, så bildades arbetarpartier i de två senare länderna. Hon visar vidare att låginkomsttagares väljarinflytande varierar mellan stater och att det är positivt korrelerat med sociala utgifter både i USA och i några andra rika demokratier. Partirepresentation spelar alltså roll för policy som gynnar de fattiga. I USA är låginkomsttagare sällan lokalt betydelsefulla, varför politikernas incitament att representera dem är svaga. Det är alltså ingen som för de fattigas talan när deras fördelning i rummet gör dem oviktiga för att vinna lokala val.

En stor styrka i Long Juskos bok är att hon lyckas utnyttja tid och rum, och ta hänsyn till både aktörer och strukturer i sin förklaring av hur nya partier bildas, och att hon undersöker sambandet mellan partibildning och demokratisk representation. Hennes teori beaktar både aktörers motiv och den information de har, och den beaktar hur strukturer, det vill säga exogena förändringar i befolkningsfördelning och socioekonomiska faktorer, utgör begränsningar och skapar möjligheter. Berättelsen övertygar.

Självklart lämnas läsaren med en och annan obesvarad fråga. Long Jusko arbetar

inom ett rationalistiskt aktörs-perspektiv, där partier (det politiska utbudet) skapar sina väljarbaser (den politiska efterfrågan) och där ideologi står tillbaka för elitors pragmatism, men hon diskuterar inte sitt perspektivs begränsningar. Hennes diskussion om betydelsen av socioekonomiska förändringar återkommer inte i analysen i någon egentlig mening, vilket kan leda läsaren till att tro att socioekonomiska förändringar kan tänjas för att förklara varje partibildning som inte kan förklaras på något annat sätt. Medan hon för en kritisk diskussion om sina kvantitativa data saknas det en liknande diskussion om de kvalitativa. Hennes motivering av de fyra fallen (USA, Kanada, Storbritannien och Sverige) är tunn. Den bygger på att dessa fyra länder uppvisar variation vad gäller politiska institutioner, valsysteem och de faktorer som skapade förändring i distriktssammansättning, och tycks inte utgå från resultaten i den kvantitativa analysen. Samtidigt ska det sägas att hon hanterar de fall hon valt mycket väl och att de verkligen är intressanta. Gällande val av fall saknas slutligen en diskussion om negativa fall, det vill säga sådana där någon del i hennes teoretiska kedja fattas och där utfallet inte heller blir det som hennes teori säger. Avslutningsvis vore det intressant att veta mer om hennes resultat kan överföras till en samtida kontext, inte minst i ljuset av framgångsrik partibildning de senaste 30 åren, där exempelvis gröna partier och högerpopulistiska partier lyckats etablera sig i nationella parlament, och den allt trängre politiska arena som Long Jusko nämner. Som hon själv erkänner är hennes avslutande kapitel inte något fullständigt försök att knyta ihop trådarna vad gäller politisk representation av fattiga. Variabler och data här verkar mindre finslipade.

Naturligtvis kan vi inte förvänta oss att Long Jusko svarar på eller diskuterar alla de reflektioner som tagits upp här, och att dessa funderingar väcks är ett tecken på att hennes bok innehåller resultat som är både viktiga och underbyggda, och som är väl värda att bygga vidare på.

REFERENSER

Jusko, Karen Long, 2017. *Who Speaks for the Poor? Electoral Geography, Party Entry, and Representation*. Cambridge: Cambridge University Press.

Simon Davidsson är doktorand vid Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.
E-post: simon.davidsson@svet.lu.se

Wolff, Jonathan. 2017. *Varför Läsa Marx Idag?* Göteborg: Daidalos.

Anmälan av Markus Furendal

År 1948 träffades fyra intellektuella i en rökgig radiostudio för att diskutera "Marx i vår tid". Etthundra år hade gått sedan Karl Marx och Friedrich Engels skrev det Kommunistiska Manifestet, drygt trettio år sedan oktoberrevolutionen i Ryssland och blott tre år sedan andra världskrigets slut. Världen stod och vägde mellan olika politiska system, och relevansen hos Marx tänkande var påtaglig. Med Gunnar Helén som moderator anförde dåvarande socialdemokratiska finansministern Ernst Wigforss och litteraturhistorikern Stellan Arvidsson betydelsen av Marx teorier och förutsägelser, med fokus på ekonomi och historia. Den konservativa redaktören Gunnar Unger och statsvetaren och publicisten Herbert Tingsten drev snarare linjen att det som var intressant hos Marx inte var sant, och att det som var sant inte var intressant.

Sjuttio år senare är det nu tvåhundra år sedan Marx föddes och återigen jubileum. Trots att världen förändrats avsevärt inte bara sedan Marx 1800-tal utan också Tingstens och de andras 1900-tal är intresset för vilken relevans Marx har i vår tid beständigt. Varje årtionde verkar någon ställa frågan om Marx betydelse; vad som kan vara värt att bevara, och vad som bör kastas ut. Strax innan tvåhundraårsdagen har Daidalos översatt den brittiske filosofen Jonathan Wolffs bok med

just titeln "Varför läsa Marx idag?". Wolffs svar är nyansrikt: fastän Marx misslyckas med att ge oss tillräckliga skäl för att tro på hans viktigaste teorier utgör hans skrifter ändå den kanske främsta kritiska analysen av kapitalismen och dess tillkortakommanden. På knappt tvåhundra lättillgängliga sidor lyckas Wolff inte bara förklara vad han menar med detta, utan också på ett ovanligt tydligt sätt redogöra för grunddragen i Marx tänkande. Boken är därmed ett välkommet tillskott till utbudet av svenskspråkiga introduktionstexter till Marx tänkande.

Vilka skäl finns det då att läsa Marx idag, med tanke på att världen förändrats i grunden inte bara sedan Marx egen tid utan även radiodebatten 1948? En första anledning är att Marx författat några av de politiska texter som genom historien kan sägas ha påverkat flest människor – ett skäl så gott som något att ge statsvetarstudenter grundläggande kunskap om Marx teorier. Detta resonemang vilar dock på det ofta förbisedda faktumet att Marx själv varken förutsåg eller förespråkade regimer av den typ som gjort anspråk på hans namn. När begreppet marxism började användas i Frankrike mot slutet av hans liv ska han ju till och med ha sagt till Engels att "vad som är säkert är att jag inte är marxist". Med tanke på att hans arbeten främst är analyser av det sena 1800-talets kapitalistiska västeuropeiska ekonomier och att han skrev ytterst lite om hur alternativet kunde se ut eller frambringas är det trots hans inflytande alltså svårt att tillskriva honom ansvar för hur hans teorier vidareutvecklades och missbrukades för att legitimera tyranniskt förtryck långt efter hans död.

Wolff verkar snarare utgå från att ett bättre sätt att utvärdera Marx betydelse för vår tid är att ta fasta på att han och Engels ansåg sig utveckla, eller upptäcka, vetenskapliga teorier kring kapitalismens inneboende utvecklingstendenser. Här är det framförallt två teorier som brukar framhållas. Den ena är historiematerialismen, Marx teori om att olika samhällsformers framväxt och kollaps beror på